

Leksaker

Rapport från ett tillsynsprojekt 2016

TILLSYN 2/17

Kemikalieinspektionen är en myndighet under regeringen. Vi arbetar i Sverige, inom EU och internationellt för att utveckla lagstiftning och andra styrmedel som främjar god hälsa och bättre miljö. Vi har tillsyn över reglerna för kemiska produkter, bekämpningsmedel och ämnen i varor och gör inspektioner. Vi ger också tillsynsvägledning till kommuner och länsstyrelser. Vi granskar och godkänner bekämpningsmedel innan de får användas. Vårt miljö kvalitetsmål är Giftfri miljö.

© Kemikalieinspektionen.

Artikelnummer: 511 232

Sammanfattning

I detta projekt kontrollerade Kemikalieinspektionen 60 leksaker. Särskilt fokus låg på leksaker i automater, mjuka klistermärken, elektriska leksaker och leksaker från snabbmatskedjor. Elva av dessa leksaker innehöll förbjudna ämnen, särskilt de elektriska leksakerna.

Inledning

Leksaker och varor för barn är en prioriterad grupp i Kemikalieinspektionens strategi för tillsyn av varor¹. Vi gör kontroller av leksaker regelbundet eftersom vi har sett hög andel felaktigheter. De regelverk som vi har kontrollerat i detta projekt anges i bilaga 1 och ett faktablad om leksaker finns här: <http://www.kemi.se/global/faktablad/faktablad-regler-for-kemikalier-i-leksaker.pdf>

Urval och metod

20 distributörer, importörer och tillverkare och 60 leksaker granskades i projektet.

Inriktningen i projektet var:

- Mjuka klistermärken – här letade vi särskilt efter ftalater och kortkedjiga klorparaffiner (SCCP) som kan förekomma i mjuka plaster.
- Automatleksaker – mycket billiga leksaker av låg kvalitet som kan vara ett tecken på bristande kemikalieinnehåll.
- Leksaker i snabbmatskedjor – i samarbete med Konsumentverket som inspekterade dessa företag. Orsaken till att ta med denna grupp är densamma som för automatleksakererna.
- Uppföljning av några företag som har återkommande brister. Hos dem kontrollerade vi särskilt mjuka plastleksaker, elektriska leksaker och förpackningar av PVC.

Följande ämnen eller grupper av ämnen letade vi efter i projektet:

Ämnen	Material
Ftalater	Plast
Azofärgämnen	Textil
SCCP (kortkedjiga klorparaffiner)	Plast
Bly, kadmium, nickel m.fl. metaller	Plast, metalldelar, elektronik
Bromerade flamskyddsmedel	Elektronik

Tabell 1. Ämnen och ämnesgrupper och i vilka material de kan hittas

¹ Tillsyn 4/16 Strategi för tillsyn över kemikalier i varor – Mars 2016 <http://www.kemi.se/global/tillsyns-pm/2016/tillsyn-4-16-strategi-for-tillsyn-over-kemikalier-i-varor.pdf>

Resultat

Av de 60 leksakerna skickade vi in 40 stycken för extern analys till laboratorium. Anledningar till att inte alla skickades in var att våra egna XRF-analyser² inte gav indikation på förekomst av farliga ämnen i 20 leksaker.

Elva av 60 leksaker (18 procent) visade sig innehålla för höga halter av reglerade ämnen – se tabell 2. Två av produkterna innehöll SCCP och en produkt innehöll även ftalaten DEHP (di(2-etylhexyl)ftalat)).

Analyser gjordes även av tolv elektriska leksaker och nio av dessa hade otillåtna värden av bly (75 procent). Två av dessa leksaker innehöll även kadmium i för höga halter.

Ett pennskrin av plast innehöll DEHP och dess förpackning innehöll kadmium i förbjudna halter (dock låga nivåer), men vid omprov av likadant pennskrin och förpackning överskreds inte halterna i lagstiftningen. I det första fallet kan det ha rört sig om kontamination.

Faktaruta ämnen

Bly kan bland annat orsaka skador på nervsystemet och medföra försämrad intellektuell utveckling och prestationsförmåga. Foster och små barn är särskilt känsliga. Det är akut giftigt i höga halter och är farligt för miljön

Kadmium kan orsaka njurskador och benskörhet samt misstänks kunna orsaka cancer. Ämnet är farligt för miljön.

Alla ftalater är inte skadliga, men vissa ftalater kan påverka testiklarna och göra det svårare att få barn och är dessutom misstänkt hormonstörande.

Kortkedjiga klorparaffiner (SCCP) är skadliga för vattenlevande organismer och mycket långlivade i naturen. Ämnena är dessutom misstänkt cancerframkallande.

I bilaga 2 anges analysresultaten för alla leksaker och företag som varit med i projektet.

Typ av produkt	Antal produkter som innehöll förbjudna ämnen
Elektriska leksaker	9 innehöll bly i lödningar varav 2 även innehöll kadmium.
2 klistermärken (klistermärken)	1 innehöll SCCP 1 innehöll både DEHP (ftalat) och SCCP

Tabell 2. Ämnen i leksaker som innehöll förbjudna ämnen

Märkning och dokumentation

I projektet granskade vi både märkning och dokumentation, förutom för snabbmatsleksaker där vi bara granskade märkningen – se tabell 3. Den dokumentation som granskades var så kallad EG-försäkran om överensstämmelse (DoC³). Sammanlagt saknade fem produkter CE-märkning och/eller kontaktuppgifter. I alla andra fall fanns kontaktuppgifter men det kunde

² XRF = X-Ray Fluorescence

³ Declaration of Conformity

vara oklart vilken roll företaget som angavs i märkningen hade, exempelvis om de var tillverkare, tillverkarens representant (oftast egna varumärken) eller importörer. För en tredjedel av leksakerna saknades dokumentationen helt. Mindre brister fanns också och för dokumentationen var det vanligt att någon av ort, titel, datum eller underskrift saknades, eller hänvisning till RoHS-bestämmelserna.

CE-märke	Kontaktuppgifter	Dokumentation
60 produkter granskades		44 produkter granskades (ej snabbmatsleksaker)
4 saknade CE märke	2 saknade helt	15 saknades helt 16 hade andra brister.

Tabell 3. Brister i märkning och dokumentation

Åtgärder i tillsynen

Samtliga varor som innehöll för höga halter av begränsade ämnen slutade säljas. Företagen slutade frivilligt med försäljningen och inget beslut om förbud behövde göras. Detsamma gällde för produkter med märkningsbrister och produkter som saknade korrekt dokumentation.

Anmälan till miljöåklagare blev aktuellt i de fall ett företag hade importerat eller tillverkat produkter som inte uppfyllde kraven i lagstiftningen avseende innehåll av begränsade ämnen. I detta projekt anmäldes fyra företag till åklagare för misstänkt brott.

Diskussion

I detta projekt har vi valt lite annorlunda produkttyper varvid det blir svårt att jämföra tidigare resultat av tillsyn av leksaker.

Det som särskilt kan lyftas är den stora andelen produkter som överskrider gränsvärden i lagstiftningen hos elektriska leksaker. Hela 75 procent (nio av tolv) innehåller förbjudna ämnen vilket är den högsta andelen brister hittills av all vår tillsyn. Observera att antalet är få vilket gör den statistiska säkerheten mindre, och att det inte är en bild av hur det ser ut på marknaden utan kanske ett resultat av att vi kan ha blivit bättre på att hitta riskprodukter.

Leksaker som köps i automater eller som följer med barnmåltider på snabbmatsrestauranger har vi sedan länge misstänkt kan innehålla farliga kemikalier, på grund av deras låga pris och allmänt lägre kvalitet. Kontrollerna visade dock att det snarare var tvärtom och att dessa leksaker sällan innehöll förbjudna ämnen. En anledning kan vara att denna typ av leksaker köps in via större leverantörer. De flesta automatleksaker hade köpts in via stora europeiska tillverkare/importörer och för flera av snabbmatsleksaker är det stora, internationella kedjor som tar på sig tillverkaransvaret. Ytterligare en orsak till det positiva resultatet kan vara att dessa leksaker är relativt enkla i konstruktionen och att de främst är gjorda av hård plast, som är mindre problematisk ur kemikaliesynpunkt än mjuk plast och elektronik.

Bilagor

1. Lagstiftning
2. Lista på inspekterade företag och produkter

Bilaga 1 - Lagstiftning

Leksaksdirektivet

Ett omfattande regelverk för leksaker är beslutat på EU-nivå genom leksaksdirektivet (2009/48/EG). Direktivet handlar om leksakers säkerhet och innehåller regler om kemikalier, allmän säkerhet samt elsäkerhet. Ett generellt krav i leksaksdirektivet är att kemiska ämnen i leksaker inte får innebära någon risk för människors hälsa. Dessutom finns flera specifika kemikaliekrav:

- För 19 ämnen (främst metaller) finns gränsvärden för hur mycket som får läcka ut (migrera) i olika slags material i leksaker.
- Förbud mot cancerframkallande, mutagena eller reproduktionstoxiska ämnen (CMR-ämnen) över klassificeringsgränsen i åtkomliga delar av leksaken.
- Förbud mot 55 allergiframkallande doftämnen.
- Märkningskrav för ytterligare 11 allergiframkallande doftämnen.
- Gränsvärde för nitrosaminer och nitroserbara ämnen i vissa leksaker.

Särskilda gränsvärden för vissa kemikalier, till exempel för bisfenol A och flera flamskyddsmedel, i leksaker avsedda för små barn eller leksaker som är avsedda att stoppas i munnen.

Reach-förordningen EG (nr) 1907/2006

Reach-förordningen är den kemikalielagstiftning som har ersatt stora delar av de kemikalie-regler som gällde före den 1 juni 2007 i EU och Sverige. Reach står för Registration, Evaluation, Authorization and Restriction of Chemicals. Förordningen omfattar i första hand kemiska ämnen och blandningar av kemiska ämnen men några få bestämmelser gäller även varor.

I bilaga XVII finns ett antal begränsningsregler av vilka ett trettiotal begränsar användningen av ämnen i vissa varor. I detta projekt var det framför allt begränsningarna för ftalater i leksaker och barnavårdsartiklar (punkt 51-52), azofärgämnen i textil (punkt 43) och kadmium i plast (punkt 23) som var aktuella. I Reach-förordningen finns det även ett informationskrav kopplat till farliga ämnen i varor i artikel 33. Denna artikel beskriver leverantörers skyldigheter att lämna information om de särskilt farliga ämnen som finns i deras varor i en halt över 0,1 viktprocent. Denna information ska alltid lämnas till yrkesmässiga kunder och konsumenter har rätt att få informationen på begäran inom 45 dagar. De ämnen som betraktas som särskilt farliga och som omfattas av informationskravet listas på den så kallade kandidatförteckningen.

POPs-förordningen (EG) nr 850/2004

Förordningen om långlivade organiska föreningar baseras på den globala Stockholmskonventionen samt konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar (CLRTAP). I denna förordning finns ett antal POPs-ämnen (Persistent Organic Pollutants) som anses vara mycket farliga för människors hälsa och miljön. Varor får inte innehålla de ämnen som listas i förordningen, bland annat hexaklorbensen, kortkedjiga klorparaffiner (SCCP) och vissa bromerade flamskyddsmedel. I detta projekt undersöktes förekomsten av SCCP i varor.

RoHS-direktivet 2002/95/EG och 2011/65/EU

RoHS-direktivet är ett produktspecifikt direktiv som begränsar användning av kvicksilver, kadmium, bly, sexvärt krom och flamskyddsmedlen polybromerade bifenyler (PBB) och polybromerade difenyletrar (PDBE) i elektriska och elektroniska produkter. RoHS står för *Restriction of the use of certain hazardous substances in electrical and electronic equipment*. Från och med 22 juli 2019 kommer även de fyra ftalaterna DEHP, DBP, BBP och DIBP att regleras i direktivet. Det ursprungliga RoHS-direktivet började gälla den 1 juli 2006. Direktivet ersattes med en uppdaterad version den 2 januari 2013. Uppdateringen innebär krav på dokumentation och märkning av produkterna vilket tidigare inte funnits. Produkterna ska ha CE-märke, ID-märkning och märkning med kontaktuppgifter till tillverkare och importör. Tillverkaren ska också ta fram ett intyg, en så kallad EU-försäkran om överensstämmelse/Declaration of Conformity (DoC) där de bekräftar att produkten uppfyller kraven i direktivet.

Kraven som ställs på företag enligt RoHS-direktivet varierar beroende på vilken roll företaget har som tillhandahåller produkten. Samma företag kan ha olika roller för olika produkter. Det ställs hårdare krav på tillverkare även om både importörer och distributörer också har stort ansvar för produkter som de tillhandahåller. RoHS-direktivet är infört i svensk lagstiftning genom förordning (2012:861) om farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning och genom Kemikalieinspektionens egna föreskrifter (KIFS 2008:2).

Direktiv 94/62/EG om förpackningar och förpackningsavfall

I detta direktiv begränsas innehållet av vissa metaller i förpackningar. Summan av koncentrationerna av bly, kadmium, kvicksilver och sexvärt krom får inte överstiga 100 mg/kg. Reglerna finns införlivade i svensk lagstiftning via förordning (1998:944) om förbud m.m. i vissa fall i samband med hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter.

Bilaga 2 - Lista på inspekterade företag och produkter

Leksaker med förbjudna ämnen

Företag/produkt/Artikelnr	Bild	Analyser
Egmont Kids Media Nordic AB Bamse självhäftande stickers 901851		SCCP DEHP
Inter Agenturer AB Susana My sweet home 16526C		Bly K Kadmium
Inter Agenturer AB Happy family 13280		Bly
Inter Agenturer - AB Sovande katt, "Ijud" 19004		Bly
Inter Agenturer AB Motorcykel HR678-7A		Bly Kadmium
Katsu Trading AB Flashing Dice / CNB1073		Bly
Katsu Trading AB LED Fotball / NBTY 201302345		Bly
Pictura AB Stickers wobble eyes (fiskar) 96374		SCCP
Robetoy AB Fire Engine Light and Sound 61891 eller 632-8		Bly
Robetoy AB T-banetåg 7040		Bly
Suntoy AB Blinkande studsboll 13.5595		Bly

Leksak

- som granskats i projektet där analyserna först visade på förbjudna ämnen, men inte i omproverna

Max Hamburgerrestauranger AB Pennskrin 8107032		Genomskinlig PVC-förpackning: Kadmium DEHP
--	---	--

Övriga leksaker

- som granskats i projektet där analyserna inte visat på förbjudna ämnen

Big Boy Norr AB		Burger King (King Food AB)	
Målarbok 	Ringar med bollar 	Dinosarie 	Snurra
Frasses (Hamburgare i Norr Marketing AB)		HB Clavos	
leksakerobil 	Water gun 	Earth ball 	
HB Örestads Automat Import			
Keychain 2 (Despicable Me) 	Despicable Me Eraser Charm 	Frozen Softball Keychain 	Disney Princess notebook
Inter Agenturer AB		Katsu Trading	
Robot 		Finger Monster 	Inspectors Diary
Max Hamburgerrestauranger AB		Svenska McDonalds AB	
Frisbee 		Angry bird catapult 	Super Mario ägg

Pictura AB		SunToy AB	
Stickers Pop-Up 	Stickers Foam pirater 	Fun and new stickers, horse 	Laser Finger Beams
Pollux Automattjänst AB			
Road squat flinger 	Plastic frogs with sticky tongues 	Googily Fingerpuppets 	Funny Teeth
POP Art			
Stretchy YoYo 	Homies Bullyz 	Touchpen Dangler 	Minion keychains
Robetoy AB			
Badboll Glow 	Flashing ball 	Sea Stickers 	
Samlarserier Sverige AB			
One Direction Dog Tag 	Pokémon Blockbuster Edition 2 	High School Musical Photo Dangler 	Plastringar
Scandimatic AB			
Studsball 32 mm 	Hillbilly Tänder 	Rainforest animals 	Googily Fingerpuppets
Sibylla (Nordic Fast Food AB)			
Speed king superbike 	Bil i plastägg 	Emojiface stress ball 	Metallpussel
Subway Subs of Sweden		Swebrush AB	
Finding dory gul 	Finding dory blå 	Badring 	Badring

KEMI

Kemikalieinspektionen

Box 2, 172 13 Sundbyberg
08-519 41 100

Besöks- och leveransadress
Esplanaden 3A, 172 67 Sundbyberg

kemi@kemi.se
www.keamikalieinspektionen.se